

Tekna – Teknisk naturvitenskapelig forening er den største masterforeningen i Norge, og den største fagforeningen i Akademikerne med over 105 000 medlemmer. Våre medlemmer har mastergrad eller mer fra tekniske og naturvitenskapelige fagområder.

Teknas innspill til statsbudsjettet 2025

Teknologi og kompetanse for fremtidens arbeidsliv

Teknologi- og naturvitenskapelig kompetanse | Grønn og digital omstilling | Klima, energi og naturmangfold

Viktige saker:

- Fjerne den ekstra arbeidsgiveravgiften for inntekt over 850 000 kr.
- Vi må ha en teknologi- og realfagssatsning.
- Innsatsen for naturen må trappes betydelig opp.
- Et næringsrettet virkemiddelapparat som legger til rette for grønn og digital omstilling.
- Styrket satsning på energieffektivisering.

Teknologi og kompetanse for fremtidens arbeidsliv

Tekna mener det er avgjørende at vi har en bærekraftig utvikling av samfunnet hvor kommende generasjoner har like muligheter, både sosialt, økonomisk og miljømessig. Omstilling av næringslivet er en del av klimaløsningen. Politikken må legge til rette for en kunnskapsøkonomi med grønn og digital omstilling basert på forskningsbasert kunnskap, innovasjon og teknologiutvikling. Energisystemet må transformeres, samtidig må vi ivareta hensynene til naturen. For å få til dette, må vi satse på kunnskap og det er et særlig behov for å styrke teknologisk og naturvitenskapelig utdanning og forskning. Det må være gode rammevilkår for næringslivet som legger til rette for kompetanseheving, forskning og utvikling.

Teknologi- og naturvitenskapelig kompetanse

Teknologisk og naturvitenskapelig kompetanse er helt sentral for å lykkes i det grønne skiftet og den digitale omstillingen. Knapphet på kritisk arbeidskraft betyr at vi må løse oppgavene på en mer effektiv måte basert på nye teknologier, digitalisering og solid naturvitenskapelig kompetanse.

Det er et stort kompetansebehov for disse fagretningene i arbeidsmarkedet. Tekna mener derfor at vi må ha et høyt trykk på de teknologiske og naturvitenskapelige fagområdene og at budsjettet gjenspeiler en tydelig prioritering i denne retning.

Realfagsløft

Tekna mener det haster med en ambisiøs satsning på realfag fra regjeringen. Vi hevder oss ikke lenger godt basert på internasjonale undersøkelser (sist PISA-undersøkelsen) og rekrutteringen til realfag i høyere utdanning er svak. Vi har en nedgang i søkere til lærerutdanningene og det er særlig kritisk lavt for realfagslærere. Realfagene må få en større plass i grunnskolen, tilleggsoppgengene for realfag i videregående opplæring må opprettholdes, lærernes realfagskompetanse må styrkes under utdanning og lærerne i arbeid må få muligheter for etter- og videreutdanning. Elever må få mulighet til mer praktisk læring.

- Det må gis midler og ressurser til kommuner som satser ekstraordinært på å bygge realfagskompetanse slik som ble gitt **realfagskommuner** i tidligere budsjetter.
- Den varslede **meldingen om mer praktisk læring** må følges opp med midler for å sikre god tilgang på egnet læremateriell og fasiliteter til å gi god undervisning i teknologi- og naturfag.
- Potten med **midler til utstyr og tilrettelegging for mer praktisk læring** innen naturfag og teknologi må doubles.
- Det må gis midler i Kompetanse for kvalitet til å **løfte læreres kompetanse innen matematikk, naturfag og teknologi**.
- Det må lages en strategi og settes av midler for kompetanseheving innen digitalisering og bruk av **kunstig intelligens i utdanningssektoren** – fra grunnskole og ut høyere utdanning.

Livslang læring

Et arbeidsliv i endring gjør at alle arbeidstakere vil ha behov for etter- og videreutdanning i løpet av karrieren. Kompetansepolitikken må i langt større grad tilpasses arbeidstakeres behov, med fleksible og arbeidslivsnære tilbud, og med offentlig finansiering for å sikre at

muligheten til faglig påfyll ikke avhenger av egen økonomi eller arbeidsgivers betalingsvilje eller evne.

- **Kompetansereformen** må komme med statlige midler som sikrer mulighet for etter- og videreutdanning blant alle, også dem med høyere utdanning.
- **Etter- og videreutdanning** må inngå som en integrert del av det samfunnsoppdraget som våre utdanningsinstitusjoner er gitt på høyere nivå og må gjenspeiles i økt grunnfinansiering.

Høyere utdanning

Årets kutt på 0,7 prosent i UH-sektoren har bidratt til tøffe prioriteringer. Kunnskap er vår viktigste samfunnsberedskap. Nå må det sikres at vi ikke bygger ned våre høyere utdanningsinstitusjoner, men heller bygger opp for å sikre høy kvalitet, attraktivitet og relevans og ikke minst den samfunnsberedskapen vi trenger nasjonalt.

- **Digitaliseringsstrategien i UH-sektoren** må sikres midler for implementering og oppfølging. Strategien må justeres for økt bruk av kunstig intelligens. Riksrevisjonens rapport om sensitive forskningsdata på avveie viser et behov for å styrke innsatsen på digital sikkerhet.
- **Tillitsreformen i UH-sektoren** har ikke gitt dokumentert effekt på reduksjon i arbeidsbelastningen på vitenskapelig ansatte. Det må utarbeides konkrete tiltak som skal bidra til bedre ressursutnyttelse, kostnadsbesparing og unødvendig rapportering.
- Det må innføres kompenserende ordninger for **utenlandsstudenter utenfor EØS/Sveits** for å sikre rekruttering av studenter til studieprogram av særlig betydning for norsk arbeidsliv.
- **Studiestøtten må trappes opp mot 1,5 ganger grunnbeløpet** i folketrygden.
- Det bør nedsettes en ekspertgruppe som får i oppgave å lage en full gjennomgang og et **oppdatert kunnskapsgrunnlag om vurderingsmetoder av studentene**. Arbeidet må skje i tett samarbeid med studenter og ansatte i sektoren.
- Kuttet i **stipendandelen til norske studenter i utlandet** må reverseres. Alternativt må man finne andre kompenserende tiltak for studenter som velger å ta en gradstudium i utlandet.

Grønn og digital omstilling

Klimaendringene er en av de største utfordringene verden står overfor, og ødeleggelse av natur er en like alvorlig trussel mot våre livsbetingelser. Den grønne omstillingen og digitaliseringen av samfunnet må ses på som to parallelle utviklingsløp hvor digitaliseringen underbygger en bærekraftig utvikling.

Grønn omstilling

Norge må klare å omstille norsk næringsliv for å sikre verdiskaping, arbeidsplasser, økt eksport utenom olje og gass og kutte utslipp. Tilgang på kompetanse er en hemsko for næringsutvikling. Det er også et pågående arbeid knyttet til virkemiddelapparatet som er viktig for å forløse næringsaktivitet og -utvikling.

- Den ekstra **arbeidsgiveravgiften** for ansatte med inntekt over 850 000 kr må fjernes.
- Arbeidet med **VMA 2.0** og «en dør inn» må fortsette og de næringsrettede virkemiddelaktørene må sikres midler til effektiv drift og god veiledningskompetanse.

- Satsningen **Grønn plattform** må videreføres på samme nivå som forrige programperiode. Det må legges opp til ny utlysingsrunde i 2025 med en ramme på 400 millioner.
- **Grunnfinansieringen til forskningsinstituttene trappes opp til 25 prosent** i løpet av fire år.
- Andelen offentlig finansiering i **nærings-ph.d.-ordningen** må økes for å utløse flere søknader og dermed sikre at vi dekker behovet for avansert kompetanse innen samfunnskritiske områder.

Forskning

Det er viktig at FOU-aktivitetene holde på et høyt nivå, også i påvente av ny strategi for næringslivets bidrag til forskningen og den fulle gjennomgangen av forskningssystemet. Kunnskap er beredskap og bjelken i velferdssamfunnet vårt. Det er ikke tiden for et hvileskjær, og Tekna ser at det er for mange gode forskningsprosjekter som blir lagt på is på grunn av manglende finansiering, lite effektivt virkemiddelapparat og mye tid brukt på søknadsskriving.

- Det må settes et mål på **offentlig forskningsinnsats tilsvarende 1,25 prosent av BNP** de neste fem årene og fremmes en opptrappingsplan for å nå dette målet.
- Forskningsrådet har hatt en svært offensiv strategi ute på høring hvor de har pekt på behovet for en styrking av **Forskningsrådet** etter flere store kutt i driftsmidlene.
- Forskningsrådets budsjettpost for langsiktig, **grunnleggende forskning** bør styrkes, og som et minimum følge prisutviklingen.
- Styrke bevilgningene til ordningen **innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN)** under Forskningsrådet så det kan lyses ut prosjekter i samme omfang som i 2021, dvs. 1,3 mrd. kr.
- Viktig å følge utviklingen for norsk deltagelse i EU-prosjekter og om det er tilstrekkelig med midler i **Retur-EU-ordningen**.
- De **regionale forskningsfondene** må gjenopprettes med samme sats som for 2023. De har hatt stor betydning for flere aktørers FOU-innsats og muligheter for utvikling av ny næringsvirksomhet.
- **Midler til Nærings-PhD og offentlig-PhD må økes.** Avslagsprosenten er svært høy og på grunn av at de fleste søknadene er gode, har det vært praktisert loddtrekning, noe vi mener ikke bør være en varig løsning.

Digital omstilling

Behovet for forskning og utvikling på muliggjørende teknologier og digitalisering er sterkt tiltakende. Digitalisering er kjernen i å løse sentrale samfunnsutfordringer og vil være avgjørende for den grønne industrialiseringen. Norge må satse langsiktig og målrettet på forskning og utvikling innen kunstig intelligens, med mål om å bygge sterke fagmiljøer og utvikle en solid og relevant kompetansebase.

- Det må etableres en strategi for å styrke **Norges deltakelse i Digital Europe** slik at vi får mest mulig forskning igjen. I tillegg må det komme på plass en medfinansieringsordning.
- Vi må styrke våre egne satsninger på **forskning og innovasjon innen kunstig intelligens** med friske midler. Regjeringens «KI-milliard» må dobles for å komme på linje med satsninger som gjøres av andre europeiske land.

- **Norske tilsynsmyndigheter** må få økte bevilgninger og utvidede ansvarsområder, slik at de får anledning til å følge utviklingen og bruken av kunstig intelligens.

Klima, energi og naturmangfold

Dersom Norge skal bidra til å nå målene i Parisavtalen, er det nødvendig med raske, omfattende og vedvarende utslippskutt og netto null CO₂-utslipp omkring år 2050. Og selv om verden lykkes med en raske og kraftige utslippskutt de neste årene, må også Norge ruste seg for klimaendringer og alvorlige konsekvenser som følger av dette, slik som havnivåstigning, økende nedbør og mer ekstremvær.

De siste årene har også gitt ny kunnskap om ødeleggelse av natur og tap av naturmangfold. FNs naturpanel (IPBES) beskriver en alvorlig situasjon og akselererende utvikling med tap av naturmangfold. I tillegg, og ikke minst, har de siste årene gitt økt forskningsbasert kunnskap og politisk anerkjennelse om den tette sammenhengen mellom klima- og natur.

Klima og energi

Skal Norge nå klimamålene for 2030 og samtidig starte en målrettet omstilling til lavutslippssamfunnet, er det helt avgjørende at dette gjenspeiles i budsjettet. Det er allerede en rekke virkemidler og budsjettposter i statsbudsjettet som kan styrkes for å bidra, både til å ytterligere styrke teknologisatsningen og omstilling i samfunnet.

- Videreføre bevilgning og legge fram en **opptrappingsplan for det nye punktutslippsprogrammet**, slik at det bidrar effektivt til å raskt kutte klimagassutslipp. Om nødvendig må Enovas mandat endres, for at programmet også kan støtte moden teknologi.
- Øke bevilgningene til **Teknologisenteret på Mongstad for karbonfangst og -lagring (TCM)** som sikrer god utvikling i arbeidet med å utvikle, teste og kvalifisere ny teknologi for fangst og lagring av CO₂.
- I forbindelse med **handlingsplanen for energieffektivisering** må det lages en plan med tiltak for å nå de målene som er satt. Beregninger fra SINTEF viser at årlige bevilgninger på 4–5 mrd. kr kan utløse energieffektivisering i byggesektoren som tilsvarer 25 prosent av Norges totale strømforbruk.¹
- Det må sikres midler til **kartlegging av miljøkonsekvenser** for aktuelle framtidige havvindarealer slik at kunnskapsgrunnlaget er på plass ved framtidige arealtildelinger.

Naturmangfold

Forskere har lenge fortalt oss at tap av natur er en minst like stor trussel mot samfunnets fremtid som klimaendringene. Det blir stadig klarere at vi er på etterskudd med å ta vare på norsk natur i tråd med forpliktelsene i Naturavtalen og med egne erklærte ambisjoner. Naturen må følges opp i statsbudsjettet allerede nå, selv om stortingsmeldingen om dette først presenteres lengre ut på året.

- Satsingen på natur må gis et tilstrekkelig løft i statsbudsjettet for 2025 på **minimum én mrd. kr for å komme i gang med oppfølgingen av naturavtalen**. Det bør også etableres en budsjettmessig opptrappingsplan for perioden 2025 til 2030.

---

¹ [Energisparing i bygg kan bli Norges største «kraftverk» - SINTEF](#)

- Satsingen må inneholde et **løft for kunnskap om natur, naturtilstand og vår innvirkning på naturen**, herunder etablering av et forskningsprogram for naturvennlig samfunnsutvikling som parallell til Forskningsentre for miljøvennlig energi (FMEene).
- **Internasjonale engasjementer for naturen**, som regnskogssatsingen, havpanelet etc. må følges opp og styrkes.
- Kommunene som naturforvaltere må styrkes med kunnskapsløft gjennom et **Natursats-program**, støtte til etablering av kommunedelplaner for naturmangfold og midler til å styrke natur- og klimakapasitet
- Bevilgningene til gjennomføring **nasjonal marin verneplan og utredning av nye marine verneområder** må trappes opp samtidig som verneinnsatsen for naturtyper på land må økes.
- Det må opprettes et **fond for restaurering av norsk natur som er blitt ødelagt av utbygging**. Samtidig må det utvikles en nasjonal plan for restaurering av 30 prosent av forringende økosystemer og for å bevare 30 prosent av eksisterende natur.
- Det må etableres en **nasjonal plan for å styrke naturens evne til å begrense flom- og skredskader** (naturbaserte løsninger innen klimatilpasning).

Klimatilpasning og infrastruktur

Ekstremværet Hans viste høsten 2023 at det er nødvendig med en sterkere satsing på klimatilpasning generelt og flom og skredforebygging spesielt. Med økende nedbør, både som årsgjennomsnitt og gjennom mer ekstremnedbør, er overvann på avveie en økende samfunnsutfordring. Samtidig er det et stort vedlikeholdsetterslep på viktig infrastruktur, herunder vei, bane og vann- og avløp.²

- Bevilgningene over kapittel 1420 til klimatiltak og klimatilpasning i kommunene og tilskudd for å ivareta naturmangfold i kommuneplanlegging (post 60 og 61) bør slås sammen og kriteriene for prosjektstøtte bør revideres, slik at det også kan gis støtte til **prosjekter i kommunene som ser arbeid for klimakutt, klimatilpasning og natur i sammenheng**. Bevilgningen bør økes med 200 mill. kr sammenlignet med saldert budsjett.
- Det må settes av mer midler for å redusere **vedlikeholdsetterslepet** på infrastruktur knyttet til vei og bane.

Sikkerhet og beredskap

Viktigheten av samfunnssikkerhet og beredskap har vært løftet i flere omfattende NOUer og i stortingsmeldinger. Tekna mener det er stort behov for å følge opp dette kunnskapsgrunnlaget politisk, for å sikre motstandsdyktigheten i kritiske samfunnsfunksjoner og styrke grunnleggende nasjonale funksjoner.

Mange opplever å sitte alene med ansvar om fagkunnskap rundt om i kommunene knyttet til beredskap på kommunale tjenester, og at det ikke er like lett å nå opp og frem med kunnskapen og behovet for å ivareta og forbedre beredskapsevnen. Fagpersoners forståelse og deres innsikt i forskning på området er klar, men budskapet når ikke gjennom i de øverste organene.

---

² RIFs rapporter: [State of the Nation – Norges tilstand](#)

Det er behov for å gjøre oppdaterte risikovurderinger for drikkevannsforsyningen og sikre at det finnes robuste drikkevannskilder, tilstrekkelig kapasitet ved vannbehandlingsanleggene, alternative vannkilder om primærkildene svikter og i verste fall alternativ vandndistribusjon ved større problemer med ledningsnettet. Det er viktig at risikovurderingen også tar høyde for økt risiko over tid på grunn av klimaendringer. Det er viktig å se vannforsyning for flere kommuner i sammenheng for å ivareta tilstrekkelig robuste og kostnadseffektive løsninger.

- Tekna mener man må sikre midler til å **etablere lokale samarbeid, støtteordninger, kompetanseheving og andre insentiver** som øker arbeidet med beredskap.
- I lys av klimaendringer og andre risikofaktorer må man gjennomgå og sikre nødvendig **fornyelse av vannforsyningen** der dette er påkrevet.
- Det må jobbes for at vi nasjonalt kan få etablert kapasitet i relevante utdanninger til **romindustrien** for å sikre god rekruttering. Dette er viktig i arbeidet med en komplett norsk industriell verdikjede for rombasert infrastruktur og tjenester for småsatellitter.
- Det må sikres midler til å øke kapasiteten og få ned køene for **sikkerhetsklarering** hos klareringsmyndigheten for å sikre spesialister innen samfunnskritiske områder.
- Den varslede nye **etaten for eksportkontroll og sanksjoner** må opprettes og komme raskt i gang med tilstrekkelig kapasitet til å veilede offentlige og private i eksportkontrollforskriften.
- Oslo tingrett må sikres tilstrekkelig med ressurser og kompetanse til å fylle oppgavene de får gjennom den nye **etterretningstjenesteloven**, slik anmodet enstemmig av Stortinget.